

MISSZIÓI LAPOK.

(KÜLMISSZIÓ.)

Evangélikus bel- és külmisziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó

Scholtz Ödön evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

Én vagyok az életnek ama kenyere. A ti atyáitok ottok Mannát a pusztában, és megholtak. Ez ama kenyér, a ki mennyből jött alá, hogy a ki abban eszik, meg ne haljon. Ján. 6, 48—50.

Az első olvasásra úgy tetszik, mintha az Ur nem becsülné valami sokra önmagát, midőn azt mondja: Én vagyok az életnek ama kenyere. Mert édes Istenem, hányszor, de hányszor megvetjük, eldobjuk, semmibe se vesszük azt a falat kenyeret. De ha kissé elmélyedünk az Ur ezen mondásába, úgy egyre világosabb lesz előttünk annak mély értelme s nagy jelentősége.

Gondoljunk először a kenyérre úgy, mint a mindennapi eledelre. Ugye hogy az nélkülözhetetlen. Azért imádkozunk: A mi mindennapi kenyerünket add meg minékünk ma! Ha minden a mienk volna amit szívünk és lelkünk csak szépet és jót kívánhat, de nem volna mit ennünk, nem volna meg a »mindennapi kenyerünk«, úgy el kellene pusztulnunk. Érted? Jézus nélkül el kell pusztulnod, tönkre kell menned, el kell kárhoznod, ha egyébként az egész világot megnyernéd is, — mint az Izrael atyái megholtak a pusztában.

Vegyük aztán a kenyeret oly értelemben, ahogy a pék süti. Ha asztalod roskad a nyalánságok sokaságától s ha mindent látsz rajta, — vadat s halat s mi jó falat szem, száznak ingere, mégis kenyér után fogsz nyúlni. Mert különben

mindent megutálsz s megcsömörlesz tőle. Így jársz mint keresztény e világgal is. Megutálod kincseit, örömeit s élvezetét, ha Jézus nem nemesíti meg szórakozásaidat, tudásodat s birtokodat. Ő adja meg mindennek e földön valódi ízét, igaz értékét, mint »ama kenyér, a ki mennyből jött alá, hogy a ki abban eszik, meg ne haljon.«

Jöjj hát Jézushoz, ő maga hív, hogy jöjj hozzá! Azt akarja, hogy hiteddel fogadd szivedbe! S ha megteszed, úgy téged is táplál, az »életnek ama kenyere« s oly erőhöz juttat, hogy mint husvétkor maga az Ur, a halál felett is diadalt vehetsz!

Táplálkozz azért ama kenyérrel, a ki mennyből jött alá s meglásd, ha még nem volt, — neked is lesz igazi husvétod!

Megerősödött kereszténység.

6.

Az egyház a Krisztus testének neveztetik. Egy a testnek feje, de számtalan a tagja. Életképes tag csak az, a mely engedelmeskedik a fejnek, csak az ilyen tag fog a többi tagnak igazán szolgálhatni. Azért mondja az apostol, hogy az igazságnak engedelmességéből vagyis az istenességéből folyik a képmutatás nélküli atyáfiúi szeretet (I. Pét. 1, 22).

A hol nincs istenesség, hanem ama tette vágyó buzgalom, ott nem található igazi testvéri szeretet. Pedig lám, éppen a szekták és a modern pietizmusz, a kik háttal sietnek a hit és ismeret egységének célja felé, ők dicsekednek testvéri szeretetükkel és ócsárolják az egyházat, hogy nem testvérszerető. Mi azért mégis megmaradunk az apostoli igazságnál: a hol nincs istenesség, ott nincs igazi testvéri szeretet.

Ha valaki az egyházat mint a Szent Lélek művét nem ismeri s nem szereti, hogyan szerethetné az egyház tagjait? A ki pedig az Isten plántáit szereti, az szent örömmel nézi már a magvető munkáját is, t. i. az Ige hirdetését és a sakramentumok kiszolgáltatását. A pietista csak a megnőtt, tökéletes plántát akarja szeretni, illetőleg azt, aki hozzá hasonló és pártjához szegődik.

A szent testvéri szeretet is kívánja látni a plánta növekedését, de nem türelmetlenkedik s nem a külső szerint ítél. Csak belső növésben maradjon a plánta: képmutatás nélküli bűnbánatban és az igazság szeretetében, akkor minden jót szabad hinni és remélni róla. A testvéri közösség mindaddig és mindazokkal tart, a kik nem helyezkednek az igazsággal, akár tanban, akár tettben nyílt ellentétbe. De még akkor is nem siet a testvéri szeretet pálcát törni, hanem az Urnak rendelése szerint előbb négy szem között inti a bűnös testvért, ha az nem használ még egy-két tanut vesz maga mellé s végre megmondja az egész gyülekezetnek. Ha a bűnös a gyülekezetre sem hallgat, akkor önmagát zárja ki a testvéri közösségből.

A hol nincs egyházi fegyelem, ott az egyháztagek nem tudják magukat a Krisztus teste tagjainak: ott nem engedelmeskednek a Krisztus világos szavainak!

A testvéri szeretet nem nézheti egykedvűen a testvér bűnét, de még kevésbbé annak nyomorát, inségét. A bűnös testvért tűri, a míg lehet, de az éhező, fázó testvért, hogy „tűrje“ — hiszen ha egy tag szenved, a többi vele szenved. A hol nincs ilyen közös szenvedés, ott a tagsági összeköttetés megszűnt.

A közösség legszentebbje az ima közössége, melyben a testvéri szeretet culminál. Egy lélekkel imádni, dicsérni és dicsőíteni az Istent, ez a szeretet egységének gyémántkapcsa. Van-e még nekünk ima-közösségünk?

A szekták és a modern pietizmus azt mondja, hogy nincs, mert nincsen ima-óránk s gyaláznak bennünket, hogy mi nem tudunk szívből imádkozni s a templomi közös ima alkalmával talán senki sem imádkozik. Ők mindnyájan tudnak imádkozni!

Igaz, az ima-óra nagyon eleven, ott mindenki beszél, de következik-e abból, hogy mindenki imádkozik? S ha igen, mit imádkoznak ott? A legszebb imát, annak első kérését nem tudják imádkozni, mert nem egyek az egy igaz hitben és ismeretben. Külsőleg ugyan együtt vannak, de nem egyek a Lélekben és igazságban.

A hol nincs istenesség, ott nincs igazi testvéri közösség, nincs egyházi közösség, a melyben a tagok egymásnak szolgálnak a fejakarata szerint, a melyben minden tag nem önmagát keresi sem egy a másnak tetszését, hanem valamennyien a fejnek, Krisztusnak, jótetszését. A hol pedig testvéri közösség, képmutatás nélküli testvéri szeretet van, önként következik abból az általános vagy felebaráti szeretet.

7.

Hogy a testvéri és felebaráti szeretet különbözik egymástól s hogy az utóbbi a befejezés vagyis a tökéletesség, az nem új

tan, de hogy az apostol ezt amabból származtatja, az már inkább feltűnő. Mi hajlandók vagyunk az általánosból származtatni a különöst s azt mondanók: a testvéri szeretet az általános szeretetnek egy szűkebb körre vonatkozó módosult nyilvánulása. De nem úgy van! A testvéri és felebaráti szeretet között lényeges különbség van annyiban, hogy a testvéri szeretet tagsági tudat és élet, azaz benső életteljes közösség, míg a felebaráti szeretet (a melyben foglaltatik az ellenség szeretete is) az ilyen közösségnek nyomát sem mutatja. Amaz a tulajdonképeni szeretet, emez szent jószág. Amaz a megváltó Fiú Isten, emez a teremtő Atya Isten szeretetének képinása.

Ha az istenesség nem más, mint a szent Lélek élete és maradása bennünk, akkor a testvéri szeretet a fiú Isten és az általános vagy felebaráti szeretet az Atya Isten maradása mi bennünk (Ján. ev. 14, 23).

Igy érthető a testvéri és felebaráti szeretetnek ama legszembe-tűnőbb különbsége, hogy amaz kénytelen a bűnében megrögzött testvért — pogánynak tekinteni s vele a közösséget megszakítani, míg emez halálos ellenségétől sem vonhatja meg jószágát. Érthető továbbá az is, hogy a testvéri szeretetből származik a felebaráti szeretet. A hívő Krisztust ragadja meg, annak szeretetét tanulja először, s Krisztus által jut az Atyához és tanulja annak szeretetét — mindkettőt pedig a Szent Lélek által, a ki él és hat az istenes hívőben.

A milyen lehetetlen, hogy Krisztus által ne jussunk az Atyához, ép oly lehetetlen, hogy a testvéri szeretetből ne következék a felebaráti szeretet. Ha a felebaráti szeretet a jó fa gyümölcse, akkor a testvéri szeretet a fának virága.

Milyen jó fa volna az, a mely virágozna ugyan, de a gyümölcs elmaradna?!!

Vannak olyan keresztény körök, a melyek minden kívül állóra oly nyájas arccal néznek, mint Jákob fiai a kis Józsefre. De vannak olyan keresztények is, akik gyümölcsöt vélnek hozni, noha virágot keresve sem találhatni rajtuk.

A szeretet gyümölcset, a melyet a Krisztus fog keresni a jó fákon, ismerjük, Máté 25, 35—36.

A szeretet lényegét Pál apostol tárja fel előttünk. 1. Kor. 13.

E lényeg fogalmi meghatározását majdnem minden theologus megkísérelte. De az élet gazdagabb mint a fogalom. Drummond a legfőbb jónak nevezte, a mely állna kilenc tulajdonságból. Kilenc vagy tizenkettő, nem határoz, csak a szeretet lényegét lássuk, a mely nem egyéb mint szolgálat. A szeretet nem áll mások fölött, sem mások ellen, nem keresi önmagát (4—5 v.) — sem a magáét (5—6 v.), hanem mások alatt (7. v.): Isten erejében szolgáltván nekik, Pál apostol ugyanis (a 12.—14. fejezetben) a kegy-

adományokról írva, azt mondja, a kegyadomány nem arra való, hogy birtokosa mások fölé emelkedjék, sem hogy másokat kihívjon, hanem hogy mindenkinek szolgáljon vele.

A szeretet úgy tesz mint az Isten, a ki nem maradt fölöttünk, sem nincs ellenünk, noha erre szent oka lett volna, hanem Krisztusban a mi terhünket magára vette, nekünk szolgálván életével.

Drummond is beszél Krisztusnak szolgálatáról, odaadásáról, de csak arról, a mely a keresztfáig tart. A keresztfán végzett szolgálatról egy szóval sem emlékezik. Ő csak a földi nyomor enyhítésére törekvő szolgálatot dicsőíti s ezt nevezi szeretetnek, életnek; ezen Krisztusi szeretetet és életet kövessük mi is. Csodálatos dolog, hogy a „legfőbb jó“ írójának egyetlen szava sem sejteti, hogy ismeri és vallja: **a hol bűnőknek bocsánatja — ott van élet és boldogság!** Sőt minden szava, különösen végszavai határozott ellentétben állanak ezen élet-felfogással.

Az u. n. „tevékeny kereszténység“, melynek Drummond is hirdetője, nem a hitbeli engedelmesség, azaz az istenesség nemesített fáján nő, hanem az igazságot kicsinylő, önhitt természetes jóság vad fáján s nem más mint a szeretetnek tetszetős utánzata, mely az utánzatok (s a reklám) korában igen kelendő áru. Az utánzat olcsóbb. A valódi szeretet csak az Isten Igéje szent engedelmissége árán nyerhető. A mai időben nagy ár!

Az utánzat*) annak, a ki ismeri az igazságot, nem árt, de a ki nem ismeri, annak vesztére lehet, mert az utánzat a fővényen épített ház! (Máté 7, 26—27).

A szeretet gyümölcse a testvérszeretet virágából fejlődik, de valójában az egész fának okozata: a gyümölcscről megismerni az egész fát! A jó gyümölcs a fa minden részének és a részek összeségének jóságát nyilvánítja. Azért szükséges, hogy a testvéri szeretet legyen képmutatás nélküli, az istenesség szent, a türelem eleven reményü, a mértékletesség teljes, a hitismeret igaz s a bizalom tökéletes.

Erősödjünk s növekedjünk minden részben, miután az egy igaz hit által a mennyei Atyának gyermekei és plántái lettünk.

Zsolt. 90, 13—17.

E.

H. K.

*) A legnagyobb utánzat a pápás egyház, azaz a Krisztus helytartójának egyháza, a ki valóban a Krisztusnak, az Igazságnak helyébe lépett! Nagy jelentőségű utánzat a szabadkőművesség, mely a hitvallást mellőzve a »jó és becsületes emberek vallását« hirdeti és féltelmes hatalommal propagálja. Figyelemre méltó jelenség, hogy nálunk egyesek a láthatatlan egyházat is »a becsületes és erényes emberek . . . összegének« hirdetik.

Dr. Wichern János Henrik és a hamburgi »Rauhes Haus«.

Irta: Gyalog István.

II.

Miután a belmisszió atyjának sírjánál megpihentünk, és szívünket-lelkünket az ott uralkodó csodás levegő felüditette, szálljunk vissza abba az időbe, midőn Wichern még élt, de a vezetésben aktív szerepe már nem volt.

Az 1873. esztendő derekán nagy sürgés-forgás van a „Rauhes Haus“-ban. Kedves vendégeket várnak. Északról és délről, nagy Angliából, kicsiny Szerbiából, Oroszországból és a szélrózsza minden irányából gyülekeznek a belmisszió apostolai, Wichern lelkének gyermekei, munkatársai: a „testvérek“, hogy az Alma mater kebelén találkozva működésükről beszámoljanak, tapasztalataikat egymással közöljék és az édes anyatejből új erőt merítsenek a további nehéz munkára, szent küzdelemre.

Százhuszonegy „testvér“ jelent meg e tizéves-találkozón, a mely 1833. óta immár a negyedik volt. Természetes, hogy a „Rauhes Haus“, nagy terjedelme dacára is kicsinynek bizonyult ennyi rég nem látott, kedves vendég befogadására. De a kinek akkora lelki rokonsága van, mint Wichernnek, az nem jön zavarba. Mindenhol a zsoltáriró szavaival fogadták a „testvérek“-et: „Áldott, a ki jött az Urnak nevében, áldunk titeket, a kik az Urnak házából valók vagytok“.

Július 22-én reggel 8 órakor a „Rauhes Haus“-nak jólismert kis harangja közös buzgólkodásra, hálaadásra hívta, gyűjtötte össze a hazatért diakónusokat. Az istentiszteletet a testben megtört, de lélekben még mindig ifju Wichern tartotta. És a mint a pater familiásnak (családapának) gyengülő, de szívből szívhez szóló hangját hallgatták, megelevenedett előttük a mult, a kezdet . . . a részvétnek kicsike forrása mint lett a segedelemnek szélesen hömpölygő folyamává . . . hálakönyektől ragyogtak a szemek, a midőn felzengett az ének: „hatalmas dolgokat cselekedett mi velünk az Ur!“

De nem csupán a multról való megemlékezés csalt könyvet a szemekbe, hanem a jelennek egy eseménye is. Mire a hálaadó zsoltár a „testvérek“ ajakán elhalt, már ott állt a fiu az atya előtt. Felejthetetlen pillanat volt az, midőn az agg Wichern, az alapító, a „Rauhes Haus“-nak kormánypálcáját vérbeli utódjának s szelleme örökösének, Wichern Jánosnak kezeibe helyezé,

kérve a „testvér“-eket, hogy az ifjut, ki nehéz terhet vett vállaira támogassák bizalmukkal.

Igy lett a testi-lelki utód atyja működési terének is örökösévé. És pedig méltó örökösévé.

Valamint nem változott a „családapa“ neve, ugyanúgy változatlanul megmaradt az a szellem is, a mely a „Rauhes Haus“-

A „zöld jegenye“ („Grüne Tanne“).

ban 40 évig dicsőségesen és eredményesen uralkodott. Ha emelkedett a növendékek száma, sietett új otthonokat emelni, új családokat alapítani, nehogy a számbeli gyarapodás az egyéni nevelés sikerét veszélyeztesse, avagy esetleg lehetetlenné tegye. Végezzünk alapos munkát — ez a jelszava neki is. Azon 28 esztendő alatt, a míg a családfőnek nehéz tisztét ő tölté be, a „Rauhes Haus“-nak területe megnagyobbodott, épületeinek száma elérte a huszonötöt, szeretetének melege mindenüvé elhatott,

ezereket megmentett, ezereket meggyógyított, ezereket megvizsgált.

De mennyivel jobb volna, mennyivel nagyobb volna a szívnek öröme, ha az „ezerek“ helyébe „milliókat“ irhatnánk! Ez a szent vágy dobogtatta az ifju Wichernnek szívét is, a midőn 1886-ban egy téli összejövetelen „tesvérek“, lelkészek, jóbarátok előtt azt az indítványt tevé, hogy rendeztessék minden évben legalább egyszer egy több heti kurzus, a melyen ifju theologusok és esetleg egyéb érdeklődők is bepillantást nyerhetnének az áldott belmissziói munka szentélyébe.

Az indítványt helyeselték. Nem is gyűléseztek miatta, nem is hurcolták a kérdést bizottságtól bizottsághoz, mégis lett belőle valami. Komoly emberé volt a terv, jól meg volt az fontolva. Nem is késett a kivitel. Ugyanazon évnek őszén megnyílt az első *belmissziói előkészítő tanfolyam* a „Rauhes Haus“-ban, és a vezetőknek munkájáról nem is maradt el Istennek áldása.

Jogos kíváncsisággal kérdi a kedves olvasó: miben állt ez az előkészítés? Rövid a felelet: kevés elméletből, sok gyakorlatból, a szeretetmunkának közelről való szemléltetéséből.

Még csak annyit említünk meg, hogy az első 5 év alatt 1000-en ismerkedtek meg ilyenképen a belmisszióval. S ha ezekből apostolok, „tesvérek“ nem is váltak, talán a Timotheusok, avagy a pártfogók számát mégis szaporították. S ha általuk az „ezerek“ „milliók“-ká nem is lettek, a könyvek tengerének egy picinyke apadását bizonytal mégis elősegítették!

* * *

Wichern Jánosnak ápoló keze alatt a „Rauhes Haus“-nak fája még egy másik ágat is hajtott. Ez az új hajtás az *önkéntes harctéri betegápolók egyesülete*.

A legutóbbi háboruk óta u. i. nem egyszer szó esett már arról, hogy önkéntes betegápolókat béke idején rendszeresen kellene kiképezni, hogy azután háboru esetén elegendő számban legyenek a hozzáértő kezek, a melyek a sebeket bekötözik, a fájdalmat enyhítik, a haldoklónak szemét befogják. Ennek szükségességét mindenki elismerte. De a megvalósításnak módját sokáig nem sikerült megtalálni.

Érdekes, hogy az eszme megfelelő testbeöltöztetését a nagy többség a vörös kereszt egylettől várta. S minél nagyobb volt ez a többség, annál inkább dicsérendő nevezett egyletnek intézősége, a midőn a beléje helyezett bizalmat megköszönte, szerényen Bagáról elhárította és reámutatott a „Rauhes Haus“-ra, a

XIX. század irgalmas samaritánusára, mondván: az majd megcsinálja.

És meg is csinálta. De hiszen volt is már benne gyakorlata. A „Rauhes Haus“ imatermében látható egyszerű tábla, a mely az 1870/71-i háboruban szent hivatásuk teljesítése közben elesett „testvérek“-nek emlékezetét őrzi, a milyen szomorú, éppolyan dicsőséges dokumentuma a sebeket kötöző, másokért élő, önfeláldozó szeretet munkájának.

A „családi kertben“.

A felhívás tehát jó helyre volt címezve. A „Rauhäusler testvérek“-nek szive összedobbant, valamennyi ezt dobogta: cselekednünk kell! Mindazáltal tévedés volna azt hinni, hogy a Rauhäuslerék talán mesebeli tündérek módjára, mintegy varázsütésre össze tudták toborozni a híveket és rögtön meg tudták alakítani az önkéntes betegápolók egyesületét. Oly sok volt a nehézség, annyi volt az akadály, hogy azokat egyenkint fel sem sorolhatjuk. De — Istennek legyen hála — Wichern Jánosnak atyjától örökölt áldott sima kezével sikerült mindeneket elegyengetnie és fáradságot nem ismerő munkájával az új csemetét annyira telnevelnie, hogy többé se fagytól, se széltől, sem a nap hevétől nem kellett félteni.

Hogy mennyire nem csalódtak az intéző, illetve (tehetetlenül) sóhajtozó körök a „Rauhes Haus“-ban, annak bizonyítására

legyen elég annyi, hogy az említett samaritánus egyesületnek ma már 6000 tagja van.

Hogy azután ez az egyesület béke idején se tétlenkedik, azt mindenki természetesnek fogja találni. Mindörökké igaz az Urnak szava, ismerik azt az önkéntes betegápolók is: „szegények (betegek, sebesültek) mindenkor lesznek ti veletek“. Béke idején szintűgy, mint háboru idején. De meg azután egy sem akad a 6000 között, ki azt nézné, hogy milyen nemzetiségű katona fekszik a földön, hanem mind azt keresi, hol van a sebesült. Keletafrika épűgy nem volt nekik messze 1889-ben, mint a görög-török háború színhelye 1897-ben.

Ime a szeretet „a mely nem keresi csak az ő maga hasznát“.

* * *

A fejlődés során még egy alkotásról kell megemlékeznünk, a mely szintén az apához méltó fiúnak nevéhez fűződik. Ezen alkotás alatt a *kisebbfajta földmives iskolákat értjük*.

Emlékezhethünk rá, hogy a „Rauher Haus“-ban már az 1834. évtől kezdve volt egy ugynevezett „mezőgazdasági osztály“, a melynek feladata volt okszerűen gazdálkodni tudó istenfélő földmiveseket nevelni. Ezen osztály növendékeinek fejlődését figyelemmel kísérve Wichern Jánosnak élesen látó szeme hamar felismerte a földmiveléssel együtt járó mindennemű munkának hasznát, előnyeit. Tapasztalta, hogy olyan gyermekek, ifjak, a kikkel szemben hiábavalónak bizonyult minden kísérlet, hogy őket valamely hasznos munkának megnyerjék, — a természet ölen megszelidültek, kedélyük meggyógyult, az erős mezei munka akaratukat megedzette, a természetben szemmel látható fejlődés kitarásra sarkalta őket, szóval: a lustaságot szorgalom váltotta fel, a durvaságot gyöngédség, a csüggedést bizalom, az embergyűlöletet istenfélelem.

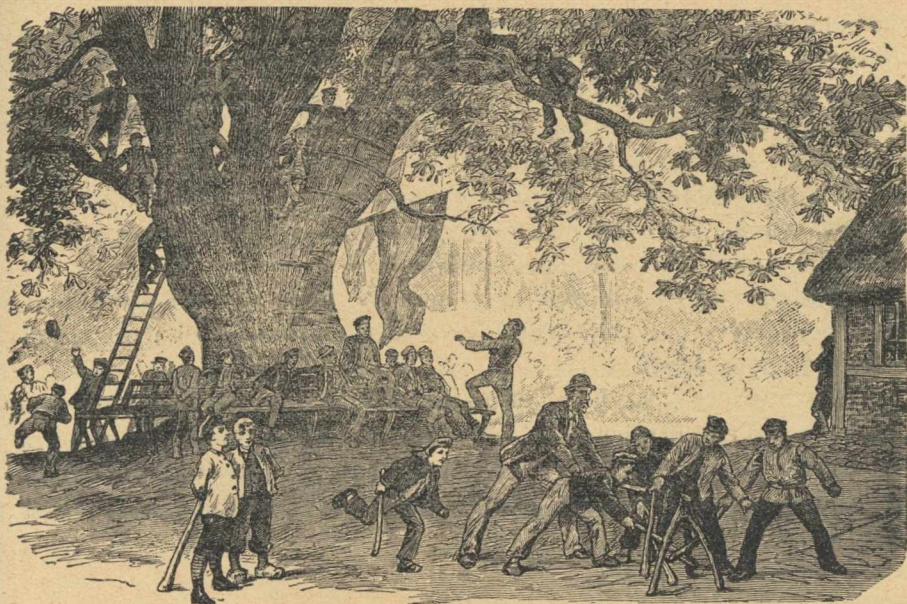
Ime egy újabb, hathatos eszköz azoknak megmentésére „a melyek már-már elvesztek vala“. Ime a földmivelés, a melyre a bűnböesett első emberpárt maga az Ur tanította, még mindig a legjobb orvosságnak bizonyúl erkölcsi nyavalyák gyógyítása körül.

Wichern János a világosságot, a melyet először az ő szeme pillantott meg, nem rejtette véka alá. 1892-ben tapasztalatait nyilvánosságra hozta, egyuttal mindazokhoz, a kik a Máté 25-ben foglalt gyönyörű programot megértették, felhívást intézett *internátussal* egybekapcsolt *kisebbfajta földmives iskolák* alapítása céljából.

A felhívást nemes felbuzdulás, a felbuzdulást pedig tett követte.

Csak a balgatag ember kívánja, hogy a kicsike mustármag egyszerre terebélyes fává növekedjék. Épen azért a legőszintébb örvendezéssel és az elégedettségnek érzetével olvassuk a „Rauhes Haus“-nak 1904. évi értesítőjében, hogy ma már Németországban 20 ilyen iskola, illetve internátus áll fenn s működik a legszebb eredménnyel.

Hogy ez a szám az eszme nagyszerűségéhez viszonyítva kicsiny, az tagadhatatlan. De mindjárt másképp ítéljük meg a dolgot, ha tudjuk, hogy egyrészt ezen intézetek legnagyobb részben az áldozatkészség filléreiből létesülnek, másrészt pedig az individuális nevelési módszer, a mely ezen intézetekben uralkodik, a világi, különösen a napi sajtó részéről még ma is erősen támadtatik.

A vén gesztenyefa.

A milyen kétségtelen, hogy ez az ellenséges indulatu sajtó nagyban gátolja ennek az áldásos intézménynek fejlődését, épolyan bizonyos, hogy az individuális nevelési módszer ellen rendezett kirohanásokat csak a szakértelem hiánya mentheti. Nem elmélet, de tapasztalat bizonyítja, hogy a hol nem állhat fenn állandó személyes érintkezés nevelő és növendékek között, ott az előbbinek minden jó igyekezete vereséget szenved az utóbbiaknak — mondhatnánk — szövötközött rosszakaratával szemben. Erőszakot, testi fenytéket alkalmazzon? Nem vezet célhoz. Tipord vissza a csalánt a földre, egyideig nem látod a gatz, de azután mégegyszer annyi nő ki helyén. A „Rauhes Haus“-nak s minden

hajtásának azonban nem az a célja, hogy megfélemlítse, egyidőre megbénítsa, hanem az, hogy megjavítsa az akaratot, megjobbítsa a szívet. És ez sikerül is neki, midőn a növendékeket családokba osztja s velük mint egyénekkel, Isten fiaival, Krisztus testvéreivel foglalkozik. S midőn a „Rauhes Haus“ széleskörű és sokféle munkája sikerének igazolásaképen mindezt közli, teszi ezt azért, hogy megóvja a nyomdokain haladókat a hiábavaló kísérletezéstől.

A kisebbfajta földmives iskolák nagyszerű sikereinek igazolására sok bizonyíték áll rendelkezésünkre. Ezek közül csak egyet említek. Egy ifju, a ki lopásért, dulakodásért, csalásért, orgazdaságért, tulajdonjogsértésért és koidulásért számtalanszor büntetve volt, egy ilyen földmives iskolába került. Eleinte lopott, hazudott, lusta és illetlen volt, utább megszökött, majd ismét visszakerült az intézetbe. Ettől kezdve szemmel látható volt a változás, a mely bensejében végbement. Mintha az a sok jó mag, a melyet a „családapa“ az első év folyamán szívébe elhintett, mind egyszerre kelt volna ki: az ifju bucsut vett bűneitől. Látva a javulást, az intézet igazgatósága próbaévre egy földmives gazdához adta szolgálatba. A próbát fényesen megállotta. Azóta már két év telt el, és a gazda nem győzi eleget dicsérni becsületes, ügyes, szorgalmas, vallásos cselédjét.

Rideg szigor, büntetés, — álljon az akár testi fenyítékben, akár a személyes szabadságtól való megfosztásban — ilyen eredményt el nem érhet.

Természetes, hogy e földmives iskolák mind már nem tartoznak a szoros értelemben vett „Rauhes Haus“-hoz. A kapcsolatot csak az képezi, hogy az ilyen valóban javító intézetnek nevezhető iskola rendszeren „Rauhäusler testvérek“-nek a vezetése alatt áll.

* * *

Áldott emberek ezek a „Rauhäusler testvérek“. Ha az ő tevékenységüket mind apróra le akarnók írni, — ismertetésünk a megengedettnél jóval hosszabbra nyulnék. Ismeretesek ők nemcsak Németországban, de még Palesztinában is. A hamburgi kolera dühöngésekor époly önfeláldozással, szíves készséggel teljesítették nehéz tisztüket a betegek körül, mint a keletafrikai háboruban ágyudörgés közepette a sebesültek mellett. Époly szeretettel és áldott gondossággal táplálják a veszendő gyermekeket „tájnek italával“, mint a veszedelemben forgó felnőtteket „kemény eledellel“.

De kicsoda volna képes csak röviden is megírni azt a sok jót, a mit ők tettek és tesznek szüntelenül? Bármily csekély adomány beküldése ellenében a „Rauhes Haus“ igazgatósága (Hamburg 26.)

szívesen megküldi úgy az egyes osztályokra vonatkozó, részletesen tájékoztató prospektusokat, valamint a „Nachrichten aus dem Rauhen Hause“*) című időnként megjelenő kiadványt is.

Még csak azt jegyezzük meg, hogy a „Rauhes Haus“ testvérképzőjébe mindig csak a legjobb erők vétetnek fel. S még a javát is nagyon megrostálják. De nem is lehet az másképp, mert az a munka, a mit ők végeznek, egész embereket, valódi hőseket kíván. A ki egyszer a „Rauhes Haus“ ekéjére reá tette kezét, annak visszafordulnia nem szabad. Ha mégis megteszi, méltóbb munkásnak kell átengednie helyét.

A régi magyar közmondást pedig: „a jó pap holtig tanul“, ezek a német testvérek jobban tudják, mint mi. Még az öreg „Brüder“-ek is meghatározott időközökben vissza-vissza térnek a „Rauhes Haus“-ba többheti kurzusra, hogy megújult erővel, főlfrissített tudással, az eredeti forrásból merített szent lelkességgel folytathassék a nehéz, önfeláldozó küzdelmet ott, a hol már — talán lankadni kezdtek.

Lehet, hogy ellankadnak, megcsüggednek, de meg nem tántorodnak soha.

Ha valaki, ők bizonyjal jobb keze felől léznek az örökkévaló Királynak és közvetlen közelből fogják hallani szózatát: „Jertek el én Atyámnak áldottai, birjátok az országot, mely megkészítettet néktek. . . . Mert éheztem és ennem adtatok; szomjuhoztam és innom adtatok; utonjáró voltam és befogadtatok engemet. Meztelen voltam és megruháztatok engemet; beteg voltam és meglátogattatok engemet; fogoly voltam és én hozzám jöttetek“. (Máté 25.)

Valóban: hálakönyeket síró éhezők-szomjazók . . . utonjárók . . . meztelenek . . . betegek . . . foglyok . . . a testnek és léleknek gyógyulás útjára vezérelt megszámlálhatatlan nyomorultjai . . . a mint ajkukat köszönetre nyitják . . . a mint kezeit áldásra tartják . . . ezek az utjelzők a „Rauhhäusler testvérek“ életében. . .

* * *

Bizony kár volna a magyar belmisszionáriusoknak töretlen utakon botorkálni, tapogatózni!

(Vége.)

*) Hírek a Rauhes Hausból.

Szórványaink és missziói gyülekezeteink ügye.

Irta: Pröhle Károly.

Általános szempontok és észrevételek.

Az egyházi életünk terén tapasztalható sok szomorú jelenség mellett talán szabad az ébredező új életnek örvendetes és biztató jeléül tekinteni egyebek között azt a tényt, hogy egyházunk az újabb időben megindult belmissziói mozgalmakkal kapcsolatban mindinkább tudatára ébredt annak a kötelességnek, melylyel szórványban élő hivei iránt tartozik, s ezt a kötelességét tőle telhetőleg igyekszik teljesíteni is. Egyházmegyei, egyházkerületi s egyetemes gyűléseink újra meg újra komolyan foglalkoztak szórványaink ügyével s hogy ez a fontos ügy nem maradt pusztán szóbeszéd és kegyes óhajok tárgya, hanem tényleg örvendetes fejlődésnek indult, azt első sorban igen is az egyházunkban magában megnyilvánuló ügybuzgóságnak, a gyámintézi, közalapi, Gusztáv Adolf egyleti támogatásnak s egyházhiveink gyakran szépen nyilatkozó önkéntes áldozatkészségének, -- de e mellett kétségkívül a kongrua törvénynek s annak az előzékenységnek is köszönhetjük, melylyel ezt a törvényt polgári hatóságaink a szolgabírói és alispáni hivataloktól fel a miniszteriumig kezelni szokták. Nem tartoznánk ugyan a kongrua-törvény rajongói közé még akkor sem, ha anyagilag kedvezőbb mértékkel mérne; de a méltányosság megkívánja annak elismerését, hogy a kongrua-törvény nélkül akárhány helyen lehetetlen lett volna szórványainkat rendezni s missziói lelkészi állásokat szervezni, s épen a missziói gyülekezetekben a lelkészi kongrua többnyire felülmúlja a hivek egyházi adóösszegét. Elismerhetjük azt is, hogy némely szórványhelyek állapotán a „nagygeresdi egyezés« határozmányai (10—21 §. §.) is javítottak; de egyházunk helyesen tesz, ha ezzel nem elégszik meg, hanem valamely ev. ref. anya- vagy leánygyülekezethez „csatlakozott“ hiveiről közvetlenül is igyekszik gondoskodni, a mi végett szükséges, hogy egyházunknak ily viszonyok között élő hiveit is saját illetékes anyaegyházbeli lelkészeik minél gyakrabban meglátogathassák, s egyházunkhoz való hűségükben — az ev. ref. egyházhoz való testvéri viszony sérelme nélkül — megtartsák és erősítsék. A „nagy-geresdi egyezés“ és annak szelleme ezt épenséggel nem zárja ki; egyházunk s ama hiveink érdeke pedig megköveteli. Református testvéreinkkel igen is bánjunk atyafiságosan, de saját egyházunk fiaival ne mostohán.

Egyházunkat ezen jeladataiban, törekvéseiben s munkájában is szerény tehetségünk szerint szolgálni, szórványaink és missziói gyülekezeteink ügyét tőlünk telhetőleg előmozdítani — egyik főcélunk és törekvésünk leend e

lapok hasábjain is. E végett igyezni fogunk olvasóinkat szörványaink és missziói gyülekezeteink állapota felől behatóan tájékoztatni, a fennforgó szükségletekre, bajokra, veszélyekre, nem különben az esetleg elért sikerekre s örvendetes jelenségekre rámutatni s az idevágó feladatokat megjelölni.

Mielőtt a részletekbe s konkrét viszonyok tárgyalásába bocsátkoznánk, helyén valónak tartjuk, hogy az e téren való munkálkodásnak célját, feltételeit, irányát, módját előbb egészen általánosságban — inkább elméleti, pastorális theologiai szempontból — igyekezzünk meghatározni, — nem mintha alábbi fejtegetéseinkkel az itt felmerülő kérdéseket végleg megoldottaknak tekintenők, sőt az ügynek csak javára válnék, ha mások, a cikk-írónál avatottabbak és tapasztaltabbak is hozzászólnának. Hogy a t. szerkesztő úr felhívására bátorkodtam e feladatot elvállalni, abban leli magyarázatát, hogy magam immár negyedik éve működöm egy alig 6 év előtt alakult missziói gyülekezetben, minek folytán az idevágó kérdéseket s feladatokat tapasztalatból is ismerem s ha valahol, úgy ily helyen kénytelen a lelkész mindennapi dolgaival is folytonosan *elvi* szempontból foglalkozni s működése tulajdonképeni céljáról, feladatairól, feltételeiről, eszközeiről magának naponként számot adni. További fejtegetéseimben saját elveim és tapasztalataim mellett *Schäfer* Tivadarnak a P. R. E.³ IV. kötetében, „Die evangelische Diaspora“ cím alatt megjelent, rövidségéhez képest igen tartalmas cikkét is figyelembe veszem és szabadon felhasználom.

Ha szörványban élő egyházhíveink és missziói gyülekezeteink érdekében sikeresen és áldásosan akarunk működni, kell hogy *„azon indulat legyen mibennünk, mely volt a Krisztus Jézusban,“* a ki *„járja vala mind a városokat és falukat. tanítván az ő zsinagógáikban és prédikálván az Isten országának Evangéliumát és gyógyítván akárminemű betegséget a község között. Mikor látta volna pedig a sokaságot, könyörületességre indula rajtok, hogy eljáradtak volna és elszéledtek volna, mint a pásztor nélkül való juhok, akkor monda az ő tanítványainak: Az aratásra való gabona bizony hogy sok, de az arató kevés, kérjétek azért a gabona aratásának Urát, hogy bocsássa ki, az aratókat, az ő gabonájának aratására.“* (Fil. 2, 5. Máté 9, 35 s köv.)

Egyházunk szörványban élő híveinek állapotát vallási szempontból alig lehetne találóbb és meghatóbb módon jellemezni, mint az evangelistának ama — bizonyára magától Jézustól eredő — szavaival: „elfáradtak és elszéledtek mint a pásztor nélkül való juhok“ Az Isten ígéjének gyönyörűséges legelőtől s üdítő forrásziveitől távol, állandóan a lelki éhenhalás veszedelmének vannak kitéve s nem csoda, ha ily állapotban, „megfogyatkoznak“, „elfáradnak“, veszendőbe mennek. Különösen két veszedelem fenyegeti

őket: az egyik az ólomsúlylyal reájuk nehezedeő katholicizmusnak szinte természeti szükségszerűséggel ható befolyása, a másik a teljes vallási közönyösség, vallástalanság, mely különösen városi, gyári helyeken a munkásnép körében nem ritkán egyház- és vallás-gyűlöletté fajul. Vegyes házasságok, katolikus gyermek-nevelés, evang. gyermekeknek kath. vallásoktatása s misére járása, tisztán kath. ünnepek megtartása, körmenetekben, sőt búcsújárásokban való részvétel, ravasz, gyáva kétszinűség, felekezetiiségüket szégyenlő, sőt eltitkoló és letagadó, kath. papok és azok kegyeit hajhászó -evangelikusok s mindezek végső következményeként a nyílt hítehagyás az egyik, a másik oldalon pedig a hamis felvilágosodás, a modern álmíveltség fűgefaleveleivel takarózdó hitetlenség, a minden papot, vallást, egyházi intézményt lenéző és gyűlölő szociáldemokratáság e téren gyakori jelenségek s mind megannyi jelei a nagy belső fogyatkozásnak, mely itt fennforog. Annál örvendetesebb, ha ilyen helyeken is találhatók igazán „hivek“, a kik, ha nem fitogtatják is protestáns voltukat, annál bővebben megőrzik és ápolják evangelikus hitüket a családi körben — a közistentiszteletet magánistentisztelettel pótolva.

Az egyháznak kétségkívül elemi kötelessége, hogy e szétszórt tagjairól is minden lehető módon gondoskodjék. *Mi itt a feladat?* Általánosságban véve ez: e tagokat szeretettel felkeresni, nem csupán az egyház külső kötelékében, hanem mindenekfelett az egyházzal mint a Krisztus élő testével való belső összeköttetésükben, az evangéliumi hitben megtartani és megerősíteni, egymáshoz és az anyagyülekezethez külsőleg-belsőleg közelebb hozni, a hol a viszonyok szükségessé és lehetővé teszik: missziói gyülekezetté tömöríteni. Erre a positiv célra kell helyezni mindenestre a fősúlyt; míg a katholicizmussal való ellentét csak annyiban jogosult és hatásos, a mennyiben abból a tiszta, positiv evangéliumi alapból természetszerűleg fejlődik ki. E nélkül a positiv alap nélkül a mi egész diaszporai tevékenységünk, de sőt bármily heves protestálásunk is nem ér semmit. Nem Róma ellen hadakozni és hódítani, hanem a magunkét megtartani, gondozni és építeni a földolog, s ezt nem lehet elérni hangzatos frázisokkal, az ellenfél becsmérlesztésével, kicsinyes pörlekedéssel, méltányosságot nem ismerő gyűlölőködéssel. A katholicizmussal szemben egyházunknak egész diaszporai munkájában, a diaszporai lelkésznek egész magatartásában és működésében jusson kifejezésre az evangéliumi hit belső erejének tudatából származó elfogulatlan, harcra kész, de békesség-szerető nyugodt biztosság, a minden alattomoságtól ment férfias, becsületes, komoly szándék, mely a harcot nem keresi, de tőle vissza sem riad. Azzal a balvéleménnyel szemben, melyet különben a kath. nép inkább tudatlanságból mint rosszakaratból táplál (a

papoknál megfordítva áll), de a melytől épen szórványbeli hiveink sokat kénytelenek szenvedni, hogy t. i. „a protestánsok, a lutheránusok nem is keresztények*^{*)}), szükséges és üdvös dolog, a katolicismusszal is közös keresztény alapra (kereszttség, apostoli hitvallás stb.) erőteljes elfogulatlansággal reámutatni, „az egyedül üdvözítő“ római felekezet szűkkeblültségével szemben a katolicizmusz igazi, eszményi fogalmát, az egy „közönséges keresztény anyaszentegyház“ eszméjét az ágostai hitvallás oekumenikus, ideálrealisztikus szellemében (art. VII. et VIII.) kifejteni és hangsúlyozni. Azt a balvéleményt ezen az úton sokszor egy csapásra el lehet osztatni s az ellenszenv helyébe rokonszenvet plántálni egyházunk iránt. Annál erőteljesebben és hatásosabban fog érvényesülni a maga helyén, a megfelelő vonatkozásokban a protestáns ellentét, természetesen mindig azon a positiv evangéliumi alapon.

A hol a szórványvidék oly nagy vagy a legközelebbi anyaegyháztól is oly távol esik, hogy innen kellő gondozásban nem részesülhet, ott missziói állás szervezése, *missziói gyülekezet* (missziói kör) *alakítása* válik szükségessé. Legjobb, ha az erre való törekvés maguktól a szórványbeli hivektől indul ki, ha ezek maguk, átérvezve a pásztor nélkül való állapot nyomorúságát, vágyódnak jobb lelki gondozás, bővebb lelki táplálék, szorosabb tömörülés után s fordúlnak e végett segedelemért az anyagyülekezethez s az egyházi hatósághoz; de ennek viszont, ha feladatának e tekintetben is meg akar felelni, nem kell okvetlen várnia, míg az óhaj a szórványbeli hivek részéről határozott alakot ölt, hanem a hol a szükségét felismeri, maga is kezdeményezheti missziói lelkész kiküldését s missziói gyülekezet szervezését. — Akár az egyik, akár a másik úton indul meg az új alakulás, az első feladat mindenesetre az, hogy a szórvány összes külső és belső viszonyai józan szemmel, behatóan megvizsgáltassanak s ennek alapján megállapitassék, hogy a tervbe vett új alakulás nemcsak szükséges-e, hanem egyszersmind lehető-e, hogy a meglévő viszonyok elég szilárd alapot nyujtanak-e egy állandó jellegű alkotás számára? Hogy csalódás ne érjen e tekintetben, vigyázni kell arra, hogy a hiveknek magában véve nagyon örvendetes első felbuzdulása meg ne zavarja az ítélet józanságát, a mivel azonban nem azt a bürokratikus ridegséget értem, mely a Léleknek éltető, újjáteremtő erejét nem ismeri s azért a rideg számokon s betükön felülemelkedni nem tud, hanem azt a jézusi bölcseséget, mely mielőtt hadba indul, számon veszi, elég-e a harcos, és mielőtt tornyot épít, költséget vet, elég-e a pénz. (Luk. 14, 28—32). Ha a viszonyok elég kedvezők, akkor lehet mindjárt

^{)} Megesett, hogy egy újonnan jelentkező tanítványomtól arra a kérdésre: „Micsoda vallású vagy?“ — azt a kerek feleletet kaptam: „Zsidó“. Katholikus társai hitették el szegénnyel, hogy nem keresztény.

annak rendje és módja szerint önálló missziói gyülekezetet szervezni, mely aztán maga választja lelkészét, ki tovább gondozza és fejlesztse; ha a szükség meg van, de a viszonyok még nem elég érettek állandó alakulásra, akkor meg kell elégedni missziói segédlelkész kiküldésével, a kinek feladata lesz a további alakulást vezetni s a ki, ha a viszonyok nem bizonyúlnak alkalmasaknak önálló missziói gyülekezet szervezésére, szükség esetén nagyobb nehézségek nélkül visszahívható.

Ha már egyszer a kongrua-törvény megvan, igyekezzünk az általa nyújtott anyagi előnyöket szórványaink felsegélésére, missziói lelkészi állások szervezésére lehetőleg felhasználni. Pusztán abból a célból, hogy a kongrua-kiegészítést ne kelljen igénybe venni, szerény nézetem szerint téves dolog volna a missziói egyháztagok áldozatkészségét, melyre amúgy is nagyon kell számítani, kelleténél nagyobb mértékben igénybe venni. A missziói állást a szórványkörnek vagy szellemi középpontján (a hol legtöbben vannak együtt evangélikusok s a viszonyok legkedvezőbbek a további fejlődésre) vagy a hol ily pont nem lép különösen előtérbe, a földrajzi középponton, (a honnan a missziói körnek egyéb pontjai legkönnyebben elérhetők) kell szervezni.

A missziói lelkészség egyházi téren egyike a legszebb feladatoknak, — szép, mert sok új és ritka munkát ad a munkakedvnek és a tetterőnek, — nehéz, mert külső kényelmet és fényes pozíciót nem nyújt, ellenben mindennap új próbára teszi a hűséget, az önmegtartóztatást. Annak, a ki missziói lelkészségre vállalkozik, töretlen, sem a munkában és cselekvésben, sem a türelemben és várakozásban ki nem fáradó, a Krisztus lelkétől megszentelt jellemeszerű akaraterőre van szüksége, mely több a sikerre vágyó ambiciónál, erősebb a szalmalánggal égő lelkesedésnél, tartósabb az élet küzdelmei között oly könnyen megcsappanó idealizmusnál. Nem mondom, hogy a missziói lelkésznek a többiétől eltérő különös kvalifikációra van szüksége; de tapasztalataim alapján azt hiszem, hogy mind amaz erkölcsi, elméleti és gyakorlati kellékekre, melyeket bármely más lelkésznél feltételezünk, a missziói lelkész fokozott mértékben reá szorúl. A szétszórt tagoknak összegyűjtése és összetartása, egy missziói gyülekezet szervezése, külső és belső kiépítése, jövőjének biztos alapokra fektetése, gyülekezeti élet keltése, fentartása és fejlesztése — mindezek oly feladatok, melyekkel szemben a legarravalóbb ember is érezni fogja erőinek, képességeinek, ismereteinek gyarlóságát, fogyatékoságát. Első sorban állanak igen is az erkölcsi s általában a gyakorlati kellékek, melyek közül egyet külön is ki kell emelni: *a szervező tehetséget*, a vezetésre teremtettséget, melyhez mindenesetre szükséges, de semmiesetre sem elég

az egyházi ismeret. De súlyt kell fektetni az elméleti kellé-
kekre is, különösen ha a tagok egy része a művelt osztály-
hoz tartozik. A missziói lelkész iránt mindenki, ellenség, jóbarát
egyaránt érdeklődik; neki úton útfélen készen kell lennie minden-
féle kérdésekkel, igényekkel, sőt megtámadtatásokkal szemben a
felvilágosításra, utbaigazításra, tanácsadásra, vitatkozásra, harcra.
Hogy nem csak saját egyháza tanát, hanem különösen a katholi-
cizmuszt úgy elméletből (symbolika, polemika), mint gyakorlatból
behatóan kell ismernie, világos. Nem különben szüksége van a
legtöbb esetben arra is, hogy az *egyházi zenéhez*, értsen; mert
könnyen megeshetik, mint a cikkiróval, hogy egymagában prédí-
katori, organista és kántori teendőket kell végeznie.

Mivel egy missziói gyülekezet sorsa, fejlődése még inkább
mint más gyülekezeté a lelkész egyéniségétől függ s a lelkész
hibái sokkal nagyobb mértékben bosszúlhatják meg magukat a
gyülekezet életében s ronthatják meg egyházunk tekintélyét ki-
felé mint másutt: azért egyházi hatóságainknak kiváló gondot
kell fordítani arra, hogy ily órálióhelyekre fiatal lelkészi nem-
zedékünknek legderekabb, legarravalóbb tagjai kerüljenek. Ennek
biztosítása végett különösen kezdetben még a gyülekezet szabad
választási jogának bizonyos mérvű korlátozásától sem kellene
visszariadni. Ilyen, nem önkényes, hanem tisztán az illető gyüle-
kezet javát célzó eljáráshoz legtermészetesebben a segéd- és
helyettes lelkészek alkalmazásáról szóló szabályrendeletek adhatják
meg a szükséges alkotmányos jogot és formát.

(Folytatása következik.)

A Lipcsei Misszióról.

(A dzsagga-misszió.)

A keletindiai *tamulok* és a keletafrikai *wakambák* népén kívül
Lipcsei Misszióink 1893 óta még egy harmadiknak t. i. a dzsagga
népnek hirdeti az Evangéliumot. Hazája Keletafrikának a *németek*
kezében levő azon része, mely a *Kilimandsáro* (5486 m.) és a *Meru*
(4460 m.) hegyóriások lejtőin terül el, körülbelül 1500 lábnyi
magasságban a tenger színe felett. Összes lélekszáma vagy 60
ezer, melyek nem kevesebb mint 38 törzsre oszlanak, ugyanannyi
egymástól független főnök alatt. Az egyes törzsek a múltban
egymás ellen folyton dühöngött harcok következtében mindinkább
elidegenedtek egymástól, úgy hogy idővel nyelvük is számos

különböző nyelvjárásra oszlott, a mi a misszionáriusoknak a munkáját ma nagyon megnehezíti. Egyébiránt nem egy barátságos vonása van a wadszaggák népjellemének. A rabszolgaságot és a soknejűséget összes rossz következményeivel együtt ugyan mint minden más afrikai népnél ő náluk is megtaláljuk. De nem hiányzanak jó tulajdonságaik sem. Mindenekelőtt nem irtóznak annyira a munkától, mint rendszeren a négerek s mint pld. a wakambák is. Hogy dolgozni képesek, bizonyítják *banánültetvényeik*, kukorica- és babföldjeik, melyeket sok fáradsággal épített öntözőcsatornák szelnek keresztül, majdnem művészi szabályossággal. Az ipari munka sem egészen ismeretlen előttük; különösen kitűnő fegyverkovácsok. A nőnek állása is szabadabb mint sok más afrikai népnél. A családi élet úgyszólván patriarchális és sokkal bensőbb mint más négereknél. Misszionáriusaink is sok tekintetben azt tapasztalták, hogy a wadszaggák jó tehetségű nép, melynek egyebek közt *kitűnő emlékelő* tehetsége van. Vallásos életükben az alvilági lelkek, az u. n. *warumák* játszák a főszerepet, mellettük még egy sereg a földön tartózkodó lelket képzelnek. Mindnyájan igen sok kárt tehetnek az embernek, azért imádságai és áldozattal igyekeznek őket megengesztelni, bár nincsenek határozott áldozati helyeik, templomaik vagy oltáraik. Tulajdonképeni papjaik sincsenek, de annál nagyobb befolyással bírnak rájuk a bűvölők, az esőcsinálók és a kuruzslók. Ezeknek működése következtében a wadszaggák egész életét a babona és a gonosz lelkektől való félelem nyomja. Noha vallásuk ezen elemei mellett majdnem egészen háttérbe szorul, mégis van fogalmuk a wadszaggáknak a végtelen, mindentudó és mindenható Istenről is, ki teremtette a mennyet és a földet, ki esőt küld és napsugárt. Ezen legfőbb lényt, kiben hisznek, kihez imádkoznak is, — *Irua* vagy *Iruvának* nevezik. Irua jó, szereti a dzsaggák országát és lakóit. Gyűlöli és megbünteti a gonosztevőket. Vallásuknak ezen habár halovány alkotó részei mégis szép csatlakozási pontokat nyújtanak a misszionáriusoknak, melyekhez az Evangélium prédikációját fűzhetik. Jellemző a dzsagga népre a *törzs jönöknék* nagy jelentősége, kinek magatartása döntő összes népére. Ezt sokszor tapasztalták misszionáriusaink, kiknek alig sikerül egy-két bennszülöttet az isten tiszteletben vagy az iskolában való részvételre rábírní, ha maga a főnök hiányzik. Ha pedig ez megjelenik, úgy a többiek is mind követik.

1885-ben jöttek az első misszionáriusok a wadszaggák közé; angolok voltak, kik *Mosiban* alapítottak állomást. Midőn azonban 1892-ben e vidék a Németbirodalom birtokába került és a német sovíniszta gyarmati körök s a koloniális hatóság ellenszenvet tanúsítottak irántuk, sőt alaptalan vádakkal is illették, mintha ők

bujtogatták volna fel a bennszülötteket a német fenhatóság ellen, — elhagyták ezen működési tért és *az állomást a hozzá tartozó összes épületekkel és földekkel a lipcsei missziótársulatnak adták át.* Lipcsei misszióink tehát itt sem tolakodott be, mert megelégedett volna régi keletindiai munkaterével, hol még ma is óriási feladatai vannak. Ha az 1892. évi közgyűlése mégis azt határozta, hogy a német Keletafrikában ő is missziót kezd, tette azt nem azon hiszemből, hogy a misszióknak könnyebb dolga volna ott, hol küldöttei az uralkodó nemzethez tartoznak, hisz épen angol területen (Indiában) működnek az angol és svéd misszionáriusok a legnagyobb áldással, hanem tette azt azon meggyőződésből, hogy *a németbirodalmi kolóniák különös missziói kötelességet is rónak a németországi kereszténységre*).*

1893. május 24-én ordináltatott és bocsáttatott ki kézrátevéssel az első 4 misszionárius, kiknek elseje lelkészjelölt volt, a többi három pedig ép akkor végezte el a lipcsei missziói szeminárium hatéves kurzusát s alkalmasnak látszott a Keletafrikában való munkára. Néhai *D. Luthardt*, a lipcsei egyetem hírneves theologiai tanára, tartotta nekik Apostolok cselekedetei 22, 20. alapján a kibocsátó beszédet. A négy kiküldött közül 3, nevezetesen *Althaus, Fassmann* és *Müller* most is ép erővel működik Afrikában; a negyedik *Böhme* még ugyanaz év decemberének vége felé nagyfoku dysentéria következtében kénytelen volt hazájába visszatérni, hol később ugyan helyreállott egészsége, de Afrikát, vágyainak földjét, soha többé nem látta viszont. Az expedíció *vezetőjéül* egy idősebb és tapasztaltabb férfit szemelt ki a Lipcsei Misszió igazgatósága, *Päsler* misszionáriust, ki már 18 évig a lipcsei tanul misszióknak a szolgálatában állott s ép akkor szabadságon volt odahaza.

Junius 8-án indultak el misszionáriusaink Nápolyból s a földközi tenger, a veres tenger s az ind oceánon át július 12-én érkeztek a keletafrikai *Mombasza* angol kikötővárosba. Időközben azonban háborús zavarok törtek ki a német gyarmatban, a mi okból teljes két hónapig kellett misszionáriusainknak itt várakozniok, míg tovább utazhattak a kitűzött cél felé. Végre 1893 szeptember 30-án háromheti igen fáradságos karaván ut után elérték a német katonai állomást *Mosit*, mely mellett volt ama az angol egyházi missziótól Lipcsének átengedett missziói telek. Mivel azonban épen Mosi vidéke volt az említett felkelés központja misszionáriusaink, célszerűbbnek találván, hogy egy a háborútól érintetlen vidéken kezdjék meg működésüket, a szomszédos Mositól északnyugatra fekvő *Madsame* nevű vidéket keresték fel. Október 5-én érték el azon helyet, hol *Sangali* a vidék törzsfőnökének

*) Ugyanez áll a magyarhoni evangéliumi keresztényekre nézve, az okkupált tartományok mohamedánusaival szemben!

barátságos tanácsára az első lipcsei evang.-luth. missziói állomást akarták alapítani. A helynek hivatalos neve ugyan *Nkarungo*, de a missziói jelentésekben a vidék után rendszeren csak *Madsaménak* neveztetik az állomás.

Azonnal hozzáfogtak a szükséges építkezésekhez, melyek egy afrikai missziói állomás létesítésénél szükségesek, ugymint: a különböző európai árú számára való *szin, lakóház, munkások lakásai* stb. Alig hogy ezen munkával, melyet a misszionáriusoknak maguknak kellett elvégezniök, elkészültek, 1894. június havában már egy második állomás alapításához fogtak, nehogy a római katolikus misszió elfoglalja előttük az országot. *Mamba* volt ez, Dzsaggaországnak keleti részében; alapítói Päsler és Althaus, ki jelenleg is ott működik mint legidősb stationárius. A tulajdonképeni építési munkákat itt már több keresztény *tamul kőműves* végezte, kik egyenesen e célra jöttek át: Zachárias katecheta vezetése alatt Indiából Afrikába. Még javában folytak ezen munkálatok, midőn Päsler 1894 november havában visszatért Európába, elvégezvén Afrikában feladatát, mely egy szabad missziói terület felkutatásában és eloglalásában és az első állomások megállapításában állott. Meghalt 1898-ban Keletindiának Tritsinopoli nevű állomásán. A visszamaradt három misszionárius pedig a nyelvi nehézségek vas szorgalommal való leküzdése után hozzáfogott ezután a tulajdonképeni hittérítői munkához: iskolában oktatták a gyermekeket és a felnőtteket egyaránt. *felfogásukhoz mért keresztény istentiszteletet tartottak velük s hirdették a wadsaggáknak az Evangéliumot úgy magukon az állomásokon mint számos a környéken levő u. n. predikációs helyeken.*

1895-ben 3 új erővel szaporodott a dzsagga-misszió munkásainak száma: *Ovir* és *Segebrock* baltszármazású misszionáriussal és a cseh papi családból származó *Lány* missziói gazdaszszal, a kikkel karöltve megalapította Fassmann mindjárt a következő évben *misszióknak harmadik állomását Mosiban.*

Mosi a dzsagga-missziónak legfontosabb állomása, nemcsak azért, mivel a német gyarmati közigazgatásnak ez a központja, hanem mivel itt misszióknak két nevezetes intézménye van. Első *a missziói nyomda*, mely az egész kilimandsárói vidéket látja el a szükséges könyvekkel. Megjegyzendő, hogy e nyomdában a munkát két bennszülött keresztény ifjú most már egészen önállóan végzi. Második egy *szeminárium bennszülött tanítók kiképzésére.* E szemináriumban, mely 1900-ban nyílt meg 8 növendékkel, tanítják *a bibliai történetet* heti 4 órában, a kátét heti 3, a számtant 4, a fogalmazást 2, a szépirást 2, a földrajzt 2, olvasást 1, világtörténelmet 1 és az éneket heti 2 órában; naponként azonkívül 2 órát külső munkával, valami mesterséggel vagy földműveléssel is foglalkoznak a növendékek. Ez állomáson, hol az angol misszionáriusok munkájának

is volt érezhető még valami hatása, kereszteltettek meg 1898. január 30-án a dzsagga népnek a keresztény hitben való *első négy zsengei*.

Szomorú emlék fűződik misszióknak az 1896 október havában megkísérlett kiterjesztéséhez. Ekkor ugyanis *Segebrock* és *Ovir* a lij csei missziói igazgatóság direkt felszólítására a kilimandsári Mdsaméból a fent említett *Meru* hegy felé indult, hogy ott misszióknak 4-dik állomását alapítsák meg. Azonban útjuk Isten végzése szerint a halál útja volt! Mert bár a vidék törzsfőnöke barátságosan fogadta őket, megérkezésük utáni éjjelen a szomszéd, waro- és warusa-négerek számos harcosa rablási vágy, vérszomj és a fehérek gyűlöletétől indítatva, váratlanul rátámadott az alvó misszionáriusokra, kiket az odaérkező német katonai parancsnok reggel (1896. október 20) körülbelül 20—20 dárdaszúrással megöklelve a földön holtan elterülve talált. E gyilkosság híre ugyan nagyon lesujtotta a Lipcsei Misszió vezetőségét és összes barátjait, azonban kétségbe nem estek, sőt erősen remélték, hogy itt is be fog igazolódni ama régi tapasztalat: *„sanguis martyrum est semen ecclesiae“*. Azért 1902-ben ismét ott látunk a Meru alatt két lipcsei misszionáriust, *Krausét* és *Fickertet*, kiknek sikerül is megalapítani *Nkoaranga* állomást, hol 1904 végén már 115 gyermeket tanítottak az iskolában, köztük 27 kosztost.

Az ugyanez év végéről szóló statisztikai kimutatás szerint a dzsagga-misszióban ekkor már volt: **8 állomás**, a már említetteken kívül még *Sira* (1899), *Sigatini* (1900) és *Gonja* (1904) a Pare-hegyvidéken, végül *Arusa* (1904). Ez állomásokon működött 1905 végén 20 misszionárius és missziói segédmunkás, köztük három missziói tanító és 1 missziói orvos, *Dr. Plötze*, továbbá 1 missziói tanítónő, *Seesemann* kisasszony, egy kurlandi lelkész leánya. Ez utóbbinak kiküldetésével az első lépés történt az afrikai női misszióhoz, mely a római katolikus apácák működésének ellensúlyozására is vált szükségessé, kiknek a Kilimandsárón két kolostoruk van. Az 1904 év végén 399 megkeresztelt dzsagga volt és 108 katechumen. Az istentiszteleteket átlag 3245 pogány látogatta, 30 iskolában pedig összesen 2772 tanítványt oktattak misszionáriusaink, köztük 209 kosztost, kik teljesen a misszió nevelő hatása alatt állanak.

Irodalmi téren misszionáriusaink eddigelé a következő munkákat végezték, melyek mint szükséges segédeszközök a dzsagga-misszióra nézve nagy jelentőséggel bírnak. Megjelent:

1. *Kitabu Kya mboú tsa Biblia tsi ndzisungusie kui madedo ha Kimotši*, azaz Bibliái történet dzsagga nyelven, fordította *Raum* misszionárius, a mosii szeminárium vezetője. 336 nyolcadrét oldal. Nyomtatott Lipcsében W. Drugulinnál; kiadta 2000 márka költséggel a Lipcsei Misszió 1905-ben. Kezdődik ezen mondattal: *Llya*

mboko Ruwa ēwumbo ruvehu na oruka, azaz „Kezdetben teremté Isten a mennyet és a földet“, végződik Pál apostol történetével. Magában foglal 52 ó-testamentomi és 56 új-testamentomi története

2. *Mboni ndžiŭša tsivode sia, tsando tsileendo ni Johane Msú.* Jáno evangéliuma, fordította Fassmann. Kiadta a szászországi biblia főtársulat. János I, 1. így hangzik benne: Ili kuvōka kuveker kidedo; nakyō kidedo-ki kivei ko Ruwa, nakyō kidedo-kyō kivekeri Ruwa.

3. *Kitabu tša Kusoma. Tšasu.* Olvasókönyv a waparék dialektusában. 47 oldal.

4. *Kitabu kya fimbo.* Énekeskönyv és káté a madsame dialektusban. 54 oldal. Van benne 42 ének, többnyire chorál, a német eredetiből fordítva.

5. *Mbón maata da Jesu* etc. Bibliai olvasókönyv a madsame dialektusban. 51 újszövetségi történet, 44 oldal. Az utóbbi négy könyv a mosii nyomdából került ki.

Mind ezekből láthatjuk, hogy egyrészt misszionáriusaink nyugodtan előrehaladó, de alapos munkával igyekeznek a dzsagga-missziót fejleszteni s hogy másrészt az *Úr is aránylag rövid idő alatt igen szép hűbeli zsengekét adott e téren.* Azért erős reményünk, hogy továbbra is áldani fogja ezen művet és szaporítani azok számát, kik a sötétségből a világosság felé fordulnak s hogy a dzsagga népnek is mindinkább „*felkél az igazság napja*“. Adná Isten, hogy mi magyarhoni evangélikusok is segédkezhessünk ezen cél elérésében!

Z. J.

Betánia.

Minden evang. lelkész kötelessége a belmisszióknak élni és némelyek teszik is. Egyeseknek e téren kifejtett munkáját oly siker koronázza, hogy igazságtalanság nem fog esni, ha lelkészeinkről is gondoskodunk. A lelkész leginkább tüdejének és idegeinek erőt fogyasztja, s aki azokat neki visszeszerzi, szolgálatot tesz azzal gyülekezetének, esetleg az egész egyháznak. *Keresztény szeretetet gyakorolni a lelkészeknek is, szintén belmissziói munka.* E szempontból indult ki a pozsonymegyei esperességi gyámintézet, midőn 1890-ben júl. 15-én egy választmányi ülésében elhatározta, hogy evang. lelkészek számára a modori fenyesekben üdülő- és pihenő helyről gondoskodik. Ama választmány elnöke megvetette annak alapját 100 koronával. Jegyzője legutóbbi irodalmi tiszteletdíját 2 aranyban ugyane célnak szentelte s a választmány harmadik

tagja, sok család: gondja ellenére, méztermésének jövedelméből 20 koronát ajánlott föl e célra. A cél az volt: ha majd 7—8000 korona együtt lesz, megfelelő épületet üdülő helyül állítani gyengélkedő lelkésztársaink számára. Azóta az „*Ev. Glocken*“ című egyházi lapunk gyűjtögetett koronákat és filléreket. Az eszme sokak részéről helyeslésre talált és habár csak egy hölgy találkozott, aki hasonló adománnyal járult ez összeghez, mint annak alapítója, — mégis ámbár 16 esztendőn keresztül — sikerült a 8000-nyi tókéét összegyűjteni. Öt évvel az eszme megpendítése után az egyet. gyámintézet közgyűlését Pozsonyban tartotta s ez alkalomból kirándult a tagok nagyobb része *Zelenka* püspökkel az élén, a modori hegyek közé helyszíni szemlére. Valamennyien helyeselték a szép eszmét s rögtönzött gyűjtés által tekintélyes összeggel járultak az alaptókééhez. Újabb időben az érdeklődés ez ügy iránt csökkent, valószínűleg azért, mert az eszme nagyon lassan közeledik megvalósítása felé. Több oldalról sürgették már a kivitel és — noha biztosak vagyunk abban, hogy Modor városa olcsó építőanyaggal fog hozzájárulni az építkezéshez, — mégsem merünk már a megvalósításhoz hozzáfogni. Az összeg, mely akkor elegendőnek látszott, most kicsinynek bizonyul, egyrészt azért, mert az építkezés megdrágult, másrészt, mivel ez összeggel a kivitel csak szegényes és túlegyszerű lehetne.

A modori erdőben gyönyörű szép helyet találtunk ez üdülő-lak számára. Árnyas, szelektől védett völgyben állana, fenyvesektől körülvéve, melyek ózonodússá teszik a léget, közelében a vízvezetéknek, mely tiszta forrásvizet szolgáltat. A városnak mintegy 4000 holdat kitevő erdeje alkalmat nyújtana az üdülőknek a legkellemesebb sétákhoz, a mennyiben a városi turistaegylet az erdő legszebb pontjaihoz vezető utakat igen jó karban tartja.

Alulirt esperes, — mióta a ker. leányiskola felépült, — még mindig zsebében hordja az ahhoz ellenőrzés céljából nap-nap mellett használt métermértéket s gyakran felkeresi az erdőben az üdülőlak számára kiszemelt helyet, ahol legalább képzeletben valósítja meg legkedvesebb eszméjét s építi fel a tervezett lakot, mely hivatva lesz püspökök, esperesek, lelkészek s azok családtagjainak megrongált egészségét visszaadni.

Fenti sorokban cikkiró kimutatta, hogy az eddig egybegyűlt összeg még nem elegendő az eszme megvalósításához. Ez uton kéri tehát e lap olvasóit, és az eszme barátait: szerezzék meg neki azt az örömet, hogy e legkedvesebb terve mielőbb megvalósulást nyerhessen.

Köszönettel fog fogadni nemcsak adományokat, hanem kér biztatást, bátorítást ahhoz, hogy mielőbb megkezdhessük az építkezést, kölcsöntőke fölvétele által, mely tőke oly módon volna

törleszthető, hogy az épület egy részét bérbe adnók. A Betánia ügyét minden evang. család legmelegebb jóindulatába ajánljuk.*)

Modor,

Hollerung Károly

esperes.

Keresztény családi emlékkönyv.

A „Missziói Lapok“ mult számaiban Roth Emil gieszeni könyvnyomdász hirdette és ajánlta a „keresztény házi könyv és családi krónika“ című új házasoknak szóló könyvét, mely Sopronban és a soproni felső esperesség németajku gyülekezeteiben már évek hosszu során át bebizonyította áldásos voltát.

Ehhez hasonló, de még bővebb tartalmu és szintén igen szép kivitelű „Családi emlékkönyv“-et adott ki és ajánl a lelkészek és gyülekezetek figyelmébe, a dunántuli evang. lelkészegylet és annak lelkes elnöke, Gyurátz Ferenc püspök ur ó méltósága.

Ezt az emlékkönyvet akarom én e lap t. olvasói előtt rövidesen ismertetni, annál is inkább, mert a lelkészek közül sokan még tartzkodó, közönyös álláspontot foglalnak el e könyvecskével szemben. Ha e könyvecske jelentőségéről értesülnek, talán felébrednek a hideg közönyből azok is, akik minden, még a legcsekélyebb ujitástól is fáznak és mindazt, ami őket megszokott kényelmükben zavarja, hidegen elítélik és visszautasítják.

A „Keresztény Családi Emlékkönyv“ az evang. belmisszió előbb csak vegetáló, újabb időben azonban már hathatósan eltéréblyesülő előfájának egyik szerény kis ága, de amely szintén megtermi a maga izletes és tápláló gyümölcsseit.

Ha már a „konfirmációi emléklap“ annyira kedves és kegyelettel örzött emléket képez a serdülő nemzedék életében, hogy — kivált ahol azt megszokták — anélkül ezt a magasztos ünnepélyt elképzelni sem tudják, mennyivel inkább fontos és nagybecsű emlék ez a családi emlékkönyvecske, mely nem csupán az egyes ifjut és hajadont emlékezteti az oltár előtt tett szent fogadására, hanem egy egész *családnak* krónikáját, hogy ugy mondjam

*) Azt hiszem, hogy összes lelkésztársaim érzelmeit tolmácsolom, mikor Hollerung esperes urnak köszönetet mondok önzetlen, lelkes fáradozásaért. Egyben felszólítom az összes helyi, esperességi, kerületi gyámintézeteket, valamint az egyetemes gyámintézetet is, melyeknél a siker első sorban szintén mindig a lelkészek buzgóságának köszönhető, hogy szavazzanak meg ezidén egy erejükhöz mért összeget erre a célra, hogy a szép eszme a bécsi béke emlékévében megvalósulhasson. Ha azonkívül valamennyi lelkész és gyülekezet is tenne valamit, ugy e célt könnyen elérnők. A magam részéről felajánlom a Modorban évenként elkélő 30--40 Gotthold-naptár árát. *Szerk.*

monografiáját foglalja magában és őrizi meg szent ereklye gyanánt az utódok számára.

Tudjuk, hogy minő kegyelettel csüng népünk ősein, mennyire érdeklí őt a legcsekélyebb mozzanat is azoknak életéből, mennyire szeret azoknak érdemeivel eldicsekedni, mily lázas buzgósággal keresi, kutatja — költséget és fáradságot nem kimélve — azoknak születési idejét, életviszonyait, családjainak elágazását, rokonságukat stb. S íme, a magyar népnek ezt a vágyát és kegyeletes szokását elégíti ki a „Keresztény Családi Emlékönyv“, mely először is az új házások életviszonyait tünteti fel, azután felmenőleg szól azoknak szüleiről, majd a nagyszülőkre, ősökre, rokonokra vonatkozólag tartalmaz bejegyzésre alkalmas lapokat; lemenőleg pedig biztos adatokkal szolgál a gyermekek születésére, kereszttelésére, konfirmálására, tanulmányára, katonai szolgálatára, hivatalviselésére és minden nevezetesebb életkörülményeire nézve.

Igaz, hogy mindennek értékét inkább csak a későbbi generációk fogják valóban méltányolni, de a kezdeményezést mégis csak nekünk kell megtennünk; a fát nekünk kell elültetnünk, ha azt akarjuk, hogy az utódok egykor — emlékünket áldva — annak árnyékában megnyugodhassanak.

Tagadhatatlan, hogy a lelkészre bizony egy kis munkát ró az új házásokra és azok szüleire vonatkozó anyakönyvi adatok bejegyzése, — mert legalább is ezen rovatokat mindenesetre magának a lelkésznek kell kitöltenie, — különösen nagyobb gyülekezetekben, ahol néha farsangon egy-egy nap öt, hat, sőt több esküvő is van; sőt még az is ajánlatos, hogy alkalomadtán a születéseket és keresztteléseket is a lelkész jegyezze be a könyvecskebe, de ezért a kis fáradságért gazdagon megjutalmazza a pástort az a tudat, hogy a nyáj tagjait a családi körben is egyesíteni és ezáltal a családi kötelet még szorosabbra fűzni igyekezett.

Nem tagadom, találkozhatnak elvétve oly családok is, melyek e könyvecske fontosságát meg nem értik, abba a családi viszonyokat bejegyezni elmulasztják, sőt magát a könyvet is, mint anyagi hasznot nem ígérő értéktelen holmit, elkallódni engedik, ámde azért egyes sajnálatos kivételek miatt az üdvös intézkedés felett pálcát nem törhetünk és a kegyeletes családoktól ezen szép ereklyét meg nem vonhatjuk. Különben is, ha a lelkész e könyvecske fontosságát és annak anyakönyvi kivonatok, családi értesítők kiállításánál majdnem nélkülözhetetlen, praktikus használhatóságát az új házásokkal megérteti, azok a könyvet bizonyára kegyelettel fogják megőrizni. Valamint eddig is nagy becsben tartották, kiváltképen azt a Bibliát, énekes- és imádságos könyvet, sőt még

kalendáriumot is, amelynek tiszta lapjaira a gyermekek születési és halálozási ideje volt elszórtan feljegyezve.

Az „egyéb feljegyzésre méltó adat“ rovatába beírhatók a násznagyok, nevezetesebb lakodalmi vendégek nevei, — amennyire lehet sajátkezüleg; majd a családot ért szerencse, vagy csapás, örökség, birtokvásárlás, házépítés, tűzvész, jégverés, vizáradás, napjai; mindez az utódokat nagyon is érdekelni fogja s azoknak felvilágosításul, tanulságul szolgál.

Mindezekből látható, hogy a könyv, mint pusztán családi krónika is megbecsülhetetlen értékkel bír. De egyszersmind erős kötelék is az, mely a házasfeleket egymáshoz és az egész családot *Istenhez és evang. egyházunkhoz fűzi.*

Valahányszor a házasfelek e könyvbe pillantanak, mindenkor eszükbe jut a hűségfogadás, melyet egymásnak az oltár előtt tettek. E könyvecske mint egy figyelmeztető tábla, sok könnyelmű lépéstől tartja vissza a férjet, úgy mint a nőt, egyetértésre, Istenben való bizalomra, házaseletüknek tisztességes folytatására intvén őket.

Azok a könyvecskében bőven található énekversek, bibliai mondatok, feliratok és képek, mind, mind Isten felé vonják és evang. egyházunk anyai ölelő karjaiba terelik az egyes családtagokat, mert látják, hogy az egyház minden nevezetesebb lépésüknél támogatja, áldásával kíséri őket. Valahányszor a könyv szemükbe ötlük, eszükbe jut magasabb mennyei hivatásuk, eszükbe jut az apostoli szózat: „Lássátok minémű szeretetet adott nekünk az Atya, t. i., hogy Isten fiainak hivattassunk“. (I. Ján. 3, 1).

Buzdítja őket templomba járásra, házi áhítatosság gyakorlására, úrvacsora élvezésére, áldozatkészségre, tisztességes keresztyén élet folytatására, egyházas érzületre. Úgy, hogy e könyvnek vallás-erkölcsi nagy jelentősége is elvitázhatlan.

Ami pedig annak *anyagi* oldalát illeti, attól ugyan nincs okunk megijedni.

A könyvecske árát csekély 60 fillérben szabta meg a kerületi lelkészegylet; tehát az előállítási árnál csak valamivel többen. Éppen azért nem is terjeszthetjük azt könyvárusi uton, mert akkor saját tetemes költségeink sem térülhetnének meg. 60 fillért csak nem fog sajnálni egy gyülekezet sem a kebelében alakult új házaspártól, mely e naptól kezdve beállt az egyházat fenntartó adófizetők közé. Természetes tehát, hogy magának a gyülekezetnek, vagy legalább is a nőegyletnek kellene e könyvecskét megrendelni és az esküvői oltár előtt kivétel nélkül *minden* új házaspárnak a lelkész által ajándékképpen, ingyen átadatni. Ha azután a vőlegény a könyvecskeért hála fejében a gyülekezetnek, illetőleg nőegyletnek valamit ajándékozni hajlandó, azt köszönettel elfogadhatjuk; de a beszerzéssel járó csekély kiadás legcélszerűbben csakis a

gyülekezet pénztárát terhelhetné. Hogy pedig az ilyen önkéntes adomány címén a könyvecske ára a gyülekezeti pénztárnak bőséges kamatokkal megtérül és tiz völegény közül legalább is öt kétszeresen, sőt többszörösen is megfizeti a csinos és hasznos emlékkönyvet, abban nem kételkedhetünk.

Leghelyesebben járt el, hogy példát említsek, a zalai esperesség, amelynek őszi lelkész-értekezlete, a ker. lelkészegylet határozatára hivatkozva, kimondta a könyvnek az egyházmegyében leendő behozatalát; mire az esperes mindegyik gyülekezete számára megrendelte a kellő számú példányokat és a számla kiegyenlítésére körlevélben hívta fel az egyes egyházközségeket, anélkül, hogy bárkinek is eszébe jutott volna ez ellen kifogást emelni. Járjanak így el a többi esperesek is. A gyülekezetek örömmel fogják üdvözölni és köszönettel fogadni ezt az üdvös kezdeményezést.

Ha a gyülekezet zúgolódás nélkül fizeti a sokszor nagyon is terhes esperességi, kerületi, egyetemes egyházi járulékokat, melyeknek céljáról, rendeltetéséről annak az egyszerű földmivesnek sokszor tudomása is alig van: akkor szűkkeblűen megtagadná-e saját fiaitól e csekélységet!? Ahol buzgó, agilis, lelkes vezetők állanak a hívek élén, ott már is többnyire behozták ezt az áldásos szokást. Reméljük, hogy a tél fagyos burkolatának elolvadásával e tekintetben is felmelegednek a szívek és a belmisszió ezen szerény ágacskája is minden egyes magyar*) gyülekezet ölébe hullatni fogja kívánatos gyümölcsseit: az ősök iránti kegyeletnek, a vallásos élet fellelndülésének, Isten országa felvirulásának arany kalászeit.

Ha elárulom még azt a titkot is, hogy Főt. és Mtgs Püspök Urunk, a maga sajátjából előlegezte nagylelkűen e könyvecske tetemes kiadási költségeit, akkor azt hiszem, már ezen körülmény is szent kötelességévé teszi minden egyes lelkipásztornak, hogy a rendelkezésére álló eszközökkel a Családi emlékkönyv behozatalát gyülekezetében előmozdítsa és így a ker. lelkészegylet nagyérdemű megalapítójának és köztisztelet környezte elnökének előlegét mielőbb visszatéríteni segítse.

*) Én ezen könyvecske általános bevezetését azért is kívánatosnak tartom, mivel ezáltal is emelhetjük az egyházi esketés jelentőségét és értékét híveink előtt, úgy hogy lehetnek oly közönyös hívek, akik az egyházi esketést egyébként talán elkerülnék, de ezen szép és értékes könyvecske kedvéért mégis igénybe veszik. A dunántúli ker. lelkészegylet valóban kiváló szolgálatot tett ezen könyvecske kiadásával magyar gyülekezeteinknek; a hazai német gyülekezetek részére Roth E. gieszeni könyvnyomdász készítet a soproni gyülekezet kezdeményezésére viszonyainknak megfelelő kiadást; így még csak tót nyelvi gyülekezeteink részére kellene ezen könyvecske kiadásáról gondoskodni. Ez annyival könnyebben menne, mivel a kliséket Röttig Gusztáv soproni könyvnyomdász a magyar kiadás részére megszerezte s így csak a tót szövegről kellene gondoskodni. Nem akadna olyan tót evang. egyházi egylet, mely ezen kiadást magára vállalná? Zábrák lelkész ur, a magyar kiadás szerkesztője, bizonyára szívesen szolgálna útbaigazítással. Szerkesztő.

A könyvecske díszes kiállításban, arany és ezüst nyomással, 10 példánytól felfelé 60 fillérjével megrendelhető alúlirott soproni lelkésznél, mint a kerül. lelkészegylet jegyzőjénél.

. . . „Aron is megvegyétek az alkalmatosságot, mert a napok gonoszok.“ (Éfesz. 5, 16).

Zábrák Dénes.

Missziói hírek.

Belföld.

— **Bachát Dániel** a bányakerület püspöke április 13 án nagypénteken agyszélhűdés következtében hirtelen elhunyt. A boldogult csak fél-évig — 1905 okt. 6 óta — állt mint püspök a bányakerület élén s vele sirba szállnak mindazon remények, melyeket püspökké választásakor úgy kerülete mint egyetemes egyházunk hozzá fűzött. Bachát püspökké választása annak idején a komoly egyházi irány győzelmét jelentette a bányai kerületben; reméljük hogy halála nem jelenti egyuttal ezen irány halálát is. . . .

— **A Lipcsei Misszió** az 1906. év I. negyedéről a következő adományokat nyugtázza hazai egyházunkból az Ev. Luth. Missionsblatt f. é. 8. számában: *Aéfalva* „Missziói Lapok“ gyűjtése 81 K. 35 f., *Igló* 31 K. 22 f., *Pozsony* a *Stras na Sione* gyűjtése 115 K. *összesen* 227 K. 57 f.

— **Kálvin-szövetség** néven, új országos egyesület alakításán fáradoznak a református egyház egyes körei. „A Szövetség főcéljaul a ref. egyház hiveinek társadalmi tömörítése keretében a szociális kérdésekkel való foglalkozást és ezeknek vallásos szellemben való megoldását valamint a szociális bajok orvoslását tüzi ki“. Nem egyéb tehát ezen mozgalom az u. n. „keresztény szocializmusz“ egy neménél, melyet talán „református szocializmusznak“ nevezhetnénk. — Tekintve azt, hogy a szocializmusz társadalom és egyház rontó és bontó hatása nálunk is mind nagyobb mérveket ölt, egyházunknak is ki kell majd vennie a szociális kérdések és bajok megoldásából a maga részét.

— **A „Szent“-István szobor** a budavári Halászbástyán; teljesen készen várja leleplezését. A hatalmas lovas ércszobor leleplezését országos ünnep keretében tervezik, a melyen jelen lesz a király is. A leleplezés június 8-án vagy augusztus 20-án lesz. Kiváncsiak vagyunk, mit értenek az intéző körök „országos ünnep“ alatt? Olyat-e, amelyen képviselve lesznek az összes hazai keresztény egyházak, melyek I. Istvánban „apostoli“ királyukat tisztelik, avagy csak a katolikus felekezet, — a regnum Marianum nagyobb dicsőségére? . . .

— **Barcson** minden szép rendben halad előre. A tanítói lakás és a tanterem már át is adatott az új házban rendeltetésének. Most az imaterem berendezésén és a toronyépítésén fáradsz az új hívek. A toronyra eddig 1700 K gyűlt össze; többek közt a gyülekezet egyik Amerikában élő tagja 180 koronát gyűjtött és küldött reá. Az imaterem részére a soproni gyámintézeti nőegylet művészi kiállítású remek szép oltárképet adományozott, mi a gyülekezetben nagy lelkesedést és örömet keltett: Most ismét sok katolikus látogatja isteniszteleteinket, kik az imaház felszentelésekor, ami pünkösd körül lesz, át szándékoznak térni. Ismételten ajánljuk ezen buzgó és áldozatkész, de az imaház vételeiből folyólag nagy adóssággal küzdő áttérési gyülekezetet, régi gyülekezteink s hiveink áldozatkész szeretetébe.

— **A tiszaszentmiklósi áttérési mozgalom**, miről a múlt számban már röviden megemlékeztünk, szintén komolynak bizonyul és mind nagyobb mérvet ölt. A tulajdonképeni indító ok itt is az volt, hogy a kath. lelkész egészen indokolatlanul beszüntette a német prédikációt és németnyelvű vallásitanítást, mire nagyszámú német anyanyelvű hívei (mintegy 600 lélek), a mi ottani evang. iskolánkban tartatni szokott istentiszteletet kezdték látogatni. Itt megismervén az evangéliumi igazságot és látva azt, hogy egyházunkban Krisztus rendelete szerint mindenkinek anyanyelvén hirdettetik az Evangélium, március 20-án 50 házaspár és 11 egyháztag jelentette be első ízben kilépési szándékát a kath. lelkésznel, kik közül ápr. 17-én 33 házaspárnak s 15 további nagykorú tagnak, már a második kitérési bejelentés is sikerült. Tiszaszentmiklós Nagyikinda filiája. Eddig Wagner G. A. újverbászi, Jahn J. óbecsei, Soltész Gy. birdai és Bohus K. franzfeldi lelkészek tartottak istentiszteletet; a törökbecsei gyülekezet, a pozsonyi diadonissza-anyakahz könyvraktára, továbbá Famler és Löw lelkészek énekes és imakönyvekkel s Bibliákkal látták el az áttérőket. A mozgalom lelkes vezetője Muntloch György községi bíró. Az 1. áttérési ünnepély május 6-án lesz, mikor is Famler G. A. torzsai lelkész, bányai egyházkerületi gyámint. e. elnök veszi fel az új híveket ünnepélyesen egyházunkba. Áldottak, akik az Úr nevében jönnek.

— **Az evang. férfiak és ifjak szövetsége Pozsonyban** nemrég vetítő gépet vásárolt, melylyel Schmidt K. J. lelkész ápr. 1-én este mutatta be először a Lipcsei Misszió keletindiai munkatéréről felvett remek képeket, megfelelő magyarázat kíséretében, a lyceum tornaesarnokában összegyűlt nagyszámú közönségnek. A szövetség a gépet és képeket, csekély díj ellenében, más gyülekezeteknek is kikölcsönzi.

Nyugtázás.

A Lipcsei Misszió részére április havában a következő adományok érkeztek hozzánk: Ismétlő iskolásoktól Nemespatró 1 K., 42 f., Hidas külmissz. offert. 8 K., Kasper Józs. lk. Lajoskomárom 1 K. 75 f., Péter Ád. lk. Kalaznó 50 fillér, vasi felső esp. gyülekezeti Stettner Gy. esp. ur által 218 K. 68 f. (és pedig: Alsólövő K. 30'09, Körtvélyes 14'89, Rohonc 21'96, Szalónak 12'10, Borostyánkő 5'18, Eörsziget 1'— Pinkafő 68'61, Felsőlovő 64'85), Sztanó S. lk. Tab 1 K. *Összesen: 231 K. 35 f.* s január 1 óta a mult számban kimutatott 81 K. 35 fillérrel együtt **312 K. 70 f.** Ezen összegből március 27-én 81 K. 35 f., ápr. 25-én pedig 1 K. 22 f. porto levonásával 230 K. 13 f., tehát ez egész összeg elküldetett Lipcsébe a missziói pénztárba.

A barcsi áttérési gyülekezet részére ujabbán a következő adományokat vettük: Németgurab csataji helyi gyámintézet 10 K., Biszkup Béla lelkész Németgurab 2 K. *Összesen 12 K.* s a 2. számban nyugtáztát 2 K.-val együtt **14 K.**

További adományokat is hálásan fogad, nyugtáz és továbbit a *Szerkesztőség.*

Ü z e n e t e k.

Tisztelt előfizetőink becses elnézését kérjük ezen szám későbbi megjelenéséért. — *A haloththamvasztásról* ígért cikket térszúke miatt a következő számra kellett elhalasztanunk. — **P. K. Lajtaujfalu.** Cikkedet a legjobb akarát mellett sem közölhettem le egyfolytában. Folytatása a májusi számban mihamar megjelenik. Addig kérem a cikk II. részét. — **J. Gy. Liptószentmiklós.** A kérdezett klisékért tessék a »Rauhes Haus« kiadóhivatalához (Agentur), Hamburg 26. fordulni, honnan bizonyára szívesen rendelkezésére bocsátják. Én is onnan kaptam. — **K. B. Körmend.** Örömmel üdvözöllek a munkatársak sorában s várom a kilátásba helyezett dolgozatot. — **N. J. Felsősjajó.** Azt írod: »IX. évi elszánt ostrom után kapitulálok«. Örülök a győzelemnek. Még 150 ilyen kapituláció kellene a lapnak. Akkor olyan terjedelemben s oly tartalmasan szerkeszithetném, hogy a külföld hasonló lapjaival is kiállná a versenyt. — **Gy. I. Nagyvázsony.** Csak tessék Pfennigsdorf lapunk mult számában ismertetet »Christus im modernen Glaubensleben« című nagybecsű művének fordítását megkezdeni és befejezni. Kiadó bizonyosan akad reá: vagy a »Luthertársaság« vagy a »M. P. Irod. Társaság«. Szomorú volna, ha egyik sem vállalkoznék a kiadásra — feltéve, hogy a fordítás jól sikerül. A küldött forrásműveket vissza kaptam. — **H. L. Sopron.** Köszönöm a küldött cikket; a jövő számban közlöm. Ezen megjegyzésedet: »A Rauhes Haus elnevezés nem a rauh (rideg, zord) szótól származik, hanem eredete a következő. Ama híres, szalmafedeles háznak lakója, mielőtt Sieveking tulajdonába került, egy bizonyos Ruge volt s így ez a ház a plattdeutsch kiejtés szerint a *Ruges Hus* elnevezést nyerte s ebből lett aztán a hochdeutsch kiejtés szerint a Rauhe-s Haus. Ez az egyedüli helyes és ma már általánosan elfogadott magyarázat« — közlöm, de megjegyzem, hogy ez csak az egyik magyarázat, a másik pedig az, a melyet én adtam a M. L. előbbi számának 75. lapján a jegyzetben. S magának a »Rauhes Hausnak« hivatalos kiadványa szerint az általam közölt magyarázat a helyes, mert a legujabb kutatások alapján be van bizonyítva, hogy ama kis viskó soha sem volt egy Ruge nevű ember tulajdona, de ilyen nevű egyén még csak nem is lakott benne soha. — Van különben még egy harmadik magyarázat is, mely szerint az intézet neve onnan ered, hogy vásott fickók (rauhe Kerle) megjavítását célozza, de ezt ma már teljesen feladták. Üdvözet!